

Limburg, wilder dan je denkt

Aansprekende, onverwachte, spannende en bijzondere diersoorten leven, zonder dat we het weten, bijna in de Limburgse achtertuinen. In deze serie zal **Frank Heinen** die soorten beschrijven. Hij wordt hierbij ondersteund door ARK Natuurontwikkeling. De serie eindigt met een prijsvraag, waarmee een safari door eigen provincie is te winnen. **Vandaag aflevering 4.**

Ze zijn doorgaans niet overdreven groot en al helemaal niet gemakkelijk op te sporen. Maar toch behoren de marterachtigen, mede door hun souplesse, veelzijdigheid en behendigheid, tot de succesvolste roofdieren die nog op aarde rondlopen. Ook in Nederland sluipen diverse marterachtigen rond. Denk bijvoorbeeld aan de hermelijn, de kleine maar felle en oersterke konijnendoder, aan de markante en direct herkenbare das en aan de bekende en soms verfoeide steenmarter. Een bijzondere, in Nederland zeldzame marterachtige is de fraaie boommarter (*Martes martes*), een lenig en slank roofdier dat zich bij voorkeur ophoudt in bosrijke gebieden en de kunst verstaat zich vliegensvlug en met speels gemak van boom naar boom te verplaatsen.

De boommarter is zelfs snel en behendig genoeg om een klimmen-de eekhoorn te kunnen verschalken. Hij komt met een lichaamslengte van 63 tot 81 centimeter (inclusief staart) in de buurt van een huiskat, maar is wel slanker gebouwd en heeft beduidend kortere poten. Het opvallendste lichaamsdeel van de boommarter is de lange, volle en dichtbehaarde pluimstaart, die ongeveer een derde van de totale lichaamslengte in beslag neemt. De boommarter lijkt veel op de vaak verfoeide steenmarter en kan worden verworven met zijn algemenere familie-genoot. De kleur van de onder-vacht, de afmetingen en stand van de oren en de kleur van de neus-dop (zwart tot bruin bij de boom-marter, vleeskleurig bij de steen-marter) zijn de betrouwbaarste kenmerken om ze van elkaar te onderscheiden.

De boommarter bewoont grote delen van Europa, maar is wel bijna overal zeldzamer dan de steenmarter. Een verspreidingsbeeld dat we ook terugzien in Nederland. Vroeger kwamen boommarters vrij algemeen voor op bijna alle hogere gronden, maar de versnippering en afname van het aantal geschikte leefgebieden heeft ervoor gezorgd dat de dieren in de loop der jaren op veel plaatsen zijn verdwenen. Momenteel gedijt de soort vooral op de Veluwe, de Utrechtse Heuvelrug en in de Drents-Friese wouden, terwijl het dier ook

Boommarter

HEEFT NOG GEEN VASTE VOET AAN DE GROND

voorkomt in de Gelderse Vallei, de provincie Utrecht, de Achterhoek, Gaasterland, de Flevopolder, de Hollandse duinen en de Brabantse Wal. „Op zich gaat het goed met de boommarter. In veel gebieden waar we dachten dat de dieren nagenoeg waren verdwenen, blijken ze gelukkig toch nog voor te komen. Denk aan Twente, Salland en de Achterhoek. Daarnaast zitten ze ook op andere plaatsen”, weet boommarterexpert Vilmar Dijkstra. Al jaren bestond volgens hem het vermoeden dat in de Duinstreek boommarters voorkwamen, maar ontbrak lange tijd betrouwbaar bewijs van voortplanting. „De afgelopen jaren is duidelijk geworden dat in een groot deel van het gebied boommarters voorkomen en dat de dieren ook nageslacht voortbrengen. Deels wordt het gunstige beeld veroorzaakt door verfijndere onderzoeksmethoden als cameravallen, maar dat neemt niet weg dat er ook sprake is van een werkelijke populatietoename”,

legt Dijkstra uit. Hij is een bevrogen bioloog, die zich namens de Zoogdierverseniging intensief bezighoudt met deze bijzondere diersoort. Zo doet Dijkstra met behulp van boomcamera's onderzoek naar de charismatische en on-grijpbare dieren. „Het onderzoek met de boomcamera's levert ons naast prachtige beelden ook betere gegevens op over de worpgrootte en de overleving van de jongen. Bovendien leren we veel over het gedrag en het dagelijks leven van boommarterfamilies. Momenteel ben ik met langjarig onderzoek bezig, om onder meer te achterhalen of er een relatie is tussen het muizenaanbod en de worpgrootte en overlevingskansen van de jongen. Omdat muizen een cyclus kennen, heb je meerdere jaren nodig om hier gefundeerde uitspraken over te kunnen doen. Maar het onderzoek lijkt uit te wijzen dat in goede muizenjaren de worpgrootte hoger is (met worpen tot vijf jongen in goede muizenjaren).” Daarnaast is Dijkstra tijdens de

nestperiode druk in de weer om opnames te maken in holle bomen, zodat hij kan zien wat het vrouwtje aan voedsel aanlevert en hoe de ontwikkeling van de jongen verloopt. „Die gegevens kunnen we dan afzetten tegen de verschillende jaren met respectievelijk veel en weinig muizen. Hoe gaan de vrouwtjes om met het wisselende prooiaanbod en wat is het effect op de ontwikkeling van de jongen? Interessante onderzoeksvragen, waarop we langzaam maar zeker antwoorden beginnen te krijgen”, vertelt Dijkstra.

Uit verslagen van rector Creemers, een van de oprichters van het natuurhistorisch onderzoek in Limburg, weten we dat de boommarter reeds in de vroege twintigste eeuw in onze provincie beschouwd werd als een zeldzame verschijning, die geen deel (meer) uitmaakte van het regelmatig waargenomen soortenareaal. Re-center onderzoek laat zien dat de boommarter in Limburg nog

steeds geen vaste voet aan de grond heeft gekregen. De verspreidingsatlas Zoogdieren van Limburg maakt gewag van slechts vier tot vijf enigszins betrouwbare waarnemingen tussen 1980 en 2008. Toch bestaat er een gerede kans dat we de boommarter in de toekomst weer als een vaste provinciebewoner mogen begroeten. In de winter van 2010 leverde de plaatsing van cameravallen unieke beelden op van een boommarter die rondliep op Belgisch grondgebied in de buurt van Epen. Een bewijs dat de boommarter zich op een steenworp afstand van Nederlands-Limburg bevindt.

Volgens experts als Jaap Mulder en Vilmar Dijkstra is de kans groot dat de boommarter de komende decennia Limburg gaat herkoloniseren. De gebieden die de beste kansen bieden voor de boommarter zijn de Vijlenerbossen en de bosgebieden ten oosten van de Maas, aan weerszijden van de Duitse grens tussen Sittard en Nijmegen. De grootste bedreiging voor de boommarter vormt het verkeer. Jaarlijks vallen in Nederland tientallen boommarters ten prooi aan gierende autobanden. Het probleem is dat veel maatregelen die genomen worden om de verkeerssterfte onder wilde dieren terug te dringen voor de boommarter nauwelijks werken. Zo sluipen de behendige dieren geregeld door of over geleidende rasters heen en is er nog te weinig kennis beschikbaar over het gedrag van boommarters om soortgerichte beschermingsmaatregelen te kunnen treffen.

Maar het staat als een paal boven water dat het creëren van robuuste verbindingzones tussen gescheiden bosgebieden een hele stap in de goede richting zou zijn. Een stap die wellicht de terugkeer van de prachtige boommarter naar Limburg kan versnellen en onze provincie nog wilder kan maken...